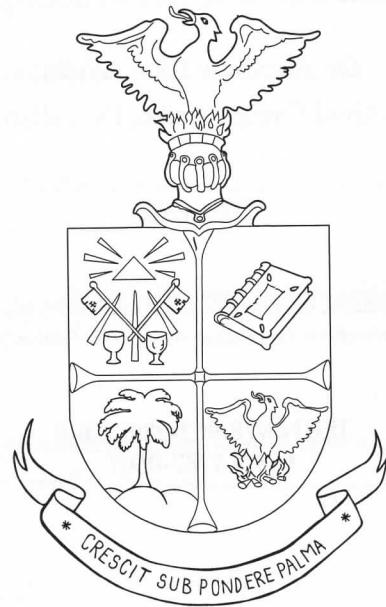

Jog és Állam

19. szám

IX. Jogász Doktoranduszok
Országos Szakmai Találkozója

2013

Budapest, 2014

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

MIÉRT NINCS ÁLLATVÉDELMI OKTATÁS?

1. Bevezetés

Az állatvédelem és a felelős állattartás kérdése az elmúlt évtizedekben már nemcsak a szakemberek körében, hanem mind az elmélettel foglalkozók, mind pedig a gyakorlati kérdések iránt érdeklődők számára kiemelt témának számít. A társadalom egyre inkább érdeklődőbbé vált és válik az állatvédelem olyan részletkérdései iránt is, mint például a társállatok szakszerű tartása és ellátása¹, valamint a velük való humánus bánásmódra történő nevelés.

2. Az állatvédelmi oktatás jogi alapjai

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.) kimondja, hogy az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra, gondoskodásra nevelést, az állatok megismerését az iskolai általános képzésbe, a szakképzésbe és az ismeretterjesztésbe be kell építeni. Ezen feladatok végrehajtását az állami és önkormányzati szervek, valamint az oktatási intézmények kötelesek előmozdítani.² E kötelezettségeket megállapító törvényi előírás jelentősége nem vitatható, „hiszen az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra, gondoskodásra nevelés – az Európához tartozásunkból is következően – fontos eszköze a társadalmi erkölcs egyre magasabb szintre emelésének.”³ Az Ávtv. rögzíti, hogy az állam az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra neveléssel összefüggő feladata ellátásáért való felelőssége körében, a szükséges ismeretek széles körű terjesztésével, tájékoztatások, képzések, oktatás biztosításával járul hozzá az állatok jólétét figyelembe vevő szemlélet kialakításához. A gyakorlatban azonban az érintett szervek e feladatokat egyáltalán nem, vagy nem hatékonyan látják el.⁴ Az Ávtv. értelmében az állatvédelmi hatóság szakmailag felügyeli az állatok tartása során alkalmazandó állatvédelmi előírásokra vonatkozó iskolarendszeren kívüli hatósági jellegű képzést és vizsgáztatást, továbbá részt vesz a képzés tartalmi követelményeinek kidolgozásában és a képzés szervezésében.⁵ E rendelkezés

1 Tózsér János, Fodor Kinga: *Állatvédelem oktatása Magyarországon: tények és perspektívák*. Animal welfare – etológia és tartástechnológia 2011. évi (7. évf.) 4. szám 443.

2 Zoltán Ödön: *Az állatvédelem jogi rendje*. KJK Kerszöv Kiadó, Budapest 2000. 163.

3 Zoltán: *Az állatvédelmi törvény után*. Magyar Jog 1999. évi (46. évf.) 4. szám 220.

4 Paulovics Anita: *Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében*. Virtuóz Kiadó 2002, Budapest. 91.

5 Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 43/B. §

tekintetében állatvédelmi hatóságként a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal és az Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság jár el.⁶

A törvényi rendelkezés ellenére sajnálatos tény, hogy mind az óvodai nevelés országos alapprogramja, mind a Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: Nat) méltatlanul elhanyagoltan kezeli vagy egyáltalán nem tárgyalja az állatokkal szembeni emberséges magatartásra nevelést, a felelős állattartás témakörét. Noha a gyermek nevelésének elsődleges színtere a család és elsősorban a szülők felelőssége az állatokkal való humánus bánásmódra nevelés, sajnálatos módon erre kevésbé fektetnek hangsúlyt a gyermek nevelése során. Erre enged következtetni többek között az is, hogy egyre több olyan eset lát napvilágot, hogy gyermekek, fiatalok brutális módon kínoztak meg állatokat. Feltételezhetően ezek a gyermekek sem a családban, az óvodában, sem az iskolában nem kaptak nevelést, oktatást. Márpedig ennek hiánya esetén a gyermek vajmi keveset tudhat a felelős állattartásról és az állatokkal való helyes bánásmódról.

Az óvodai nevelés országos alapprogramja a magyarországi óvodákban folyó pedagógia munka alapelveit határozza meg. Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével. Az óvoda nevelőtestülete készíti el az óvoda pedagógiai programját: vagy átvesz és adaptál egy kész pedagógiai programot, vagy saját pedagógiai programot készít, amelynek meg kell felelnie az alapprogramban foglaltaknak.⁷ Az óvodai nevelés feladatai között alapelveként jelenik meg az érzelmi, erkölcsi nevelés, valamint a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása és a környezettudatos magatartás megalapozása. Az alapprogram nem szól arról, hogy ezen alapelvek magukba foglalják-e az állatokkal szembeni emberséges magatartásra nevelést, így ezen feladat az óvoda nevelőtestületének döntésére van bízva.

A Nat a kerettantervek az iskolai nevelés-oktatás pedagógiai feladatainak elvi, tartalmi és szemléleti alapjait, a közvetítendő műveltség fő területeit és tartalmait, a nevelő-oktató munka szakaszainak, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztési feladatait határozza meg, megteremtve ezáltal a köznevelés tartalmi egységét. A Nat-ban megfogalmazott elvek, célok, fejlesztési feladatok és műveltségi tartalmak érvényesülését a kerettantervek biztosítják.⁸ A kerettantervek a nevelés-oktatás céljait, a tantárgyi rendszert, az egyes tantárgyak témaköreit, tartalmát, a tantárgyak egy vagy két évfolyamonkénti követelményeit, a tantárgyközi tudás- és képességterületek fejlesztésének feladatait, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló kötelező, továbbá az ajánlott időkeretet az egyes iskolatípusok és nevelési-oktatási szakaszok szerint határozzák meg. A kerettantervek

a) értékrendszere tükrözi a Nat-ban meghatározott közös értékeket,

6 334/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet az állatvédelmi hatóság kijelöléséről 2. § (8)

7 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról 1. számú melléklet 1.

8 a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet 1-2. §§

- b) biztosítják az adott pedagógiai szakaszt lezáró vizsgák követelményeire való felkészítést, felkészülést,
- c) azonosítható – koherens és indokolt – szaktudományi és tantárgy-pedagógiai tudományos világképet, műveltségképet közvetítenek,
- d) segítik a differenciált tanulást, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel való foglalkozást,
- e) kijelölik mind a kiemelt, mind az egyes műveltségi területekhez rendelt fejlesztési feladatokat,
- f) továbbfejleszthetők, adaptálhatók.⁹

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény értelmében a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy előmozdítsa a gyermek, tanuló erkölcsi fejlődését, valamint az, hogy környezettudatosságra nevelje a gyermekeket, tanulókat.

A Nat épít az óvodai nevelés országos alapprogramjára és tíz műveltségi területen határozza meg az iskolai nevelés-oktatás pedagógiai tartalmát. Az „Ember és természet” műveltségi területen ugyan említést tesz az élet és a természet értékeinek felismeréséről, a természetben és az ember környezetében élő állatok jelentőségéről, de nem szól a felelős állattartásra, az állatokkal való emberséges magatartásra nevelésről.¹⁰

A Nat-ról szóló kormányrendelet azonban lehetővé teszi az oktatási intézmények számára a kerettanterv továbbfejlesztését, így lehetősége van az oktatási intézményeknek a felelős állattartás oktatására is, amellyel egyúttal eleget tehetnének az Ávtv.-ben előírt állatvédelmi oktatás kötelezettségnek is. A gyakorlatban azonban erre mégsem kerül sor, így joggal vetődik fel az a kérdés, hogy „Miért nincs állatvédelmi oktatás?” hiszen ennek jogi akadálya nincs.

Az utóbbi években részben a pedagógusoknak, részben pedig a civil szervezeteknek köszönhetően egyre elterjedtebbé vált, hogy az óvodákban és az iskolákban az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek tagjai a felelős állattartás témában egy-egy alkalommal előadást tartanak. Mindez bár előrelépésnek számít a korábbi gyakorlathoz képest, véleményem szerint még mindig kevés, sokkal inkább a felelős állattartás rendszeres oktatását kellene előtérbe helyezni, az iskolákban akár önálló tantárgy keretében. Az állatokat társadalmunk és jogrendszerünk a mai napig dolognak tekintik. Márpedig – ahogy azt az Ávtv. is deklarálja – az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, akik védelmet érdemelnek. Az ember nem élhet vissza az állatok kiszolgáltatottságával, s ezért az állatokat védelemben kell részesíteni.¹¹ Ezen nézet előtérbe kerüléséhez szemléletváltásra van szükség, amit álláspontom szerint

⁹ 110/2012. (VI. 4.) kormányrendelet 5. §

¹⁰ Zoltán: *Az állatvédelmi törvény elé*. Magyar Jog, 1997. évi (47. évf.) 7. szám 414.

¹¹ Zoltán: *Az állatvédelem jogi...* 255.

elsősorban a gyermekek, azaz a jövő generáció szintjén kell kezdeni. E tekintetben két javaslatot ajánlok megfontolásra. Az egyik – a civil szervezetek által is régóta hangoztatott megoldás – az, hogy a felelős állattartás, mint oktatási témakör kerüljön feltüntetésre a Nat-ban és a kerettantervben egyaránt, ugyanis az oktatási intézmények részére e két dokumentum tartalmazza a köznevelés tartalmi egységét. Azért tartom támogatandónak azt, hogy az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetek is részt vegyenek az oktatásban, mert e szervezetek, az állatvédelmet, a felelős állattartást hivatottak képviselni és egyre erőteljesebben hallatják hangjukat az állatok kímélete és védelme kapcsán is. Nap mint nap találkoznak a felelőtlen állattartás áldozataival, az elszökött, kidobott, megkínzott állatok sokaságával. Mindezek mellett az állatvédő civil szervezetek egy része már kidolgozott oktatási programmal is rendelkezik. Véleményem szerint sokat lehet tanulni a mindennapi élet szomorú tapasztalataiból is. A másik javaslatom az, hogy amíg a Nat és a kerettanterv nem tartalmazza a felelős állattartás témakört, addig az oktatási intézmények saját hatáskörükben gondoskodjanak e kötelezettségük teljesítéséről. Jó megoldás álláspontom szerint, ha az oktatási intézmény együttműködési megállapodást köt olyan civil szervezettel, amelynek tevékenységi körébe tartozik a felelős állattartás oktatásának szervezése és lebonyolítása. Ehhez a jogi háttér adott, hiszen az Ávtv. kötelezettségként írja elő az állatvédelmi oktatást és ennek előmozdítását az állami és önkormányzati szervek mellett az oktatási intézmények számára is kötelezettséggé teszi. E kötelezettség tekintetében azonban részletszabályokat nem tartalmaz a törvény, ebből következően az együttműködési megállapodás kötése nem okoz jogellenes állapotot.

Mindezek miatt a fent említett szervezeteknek minden lehetőt meg kell tenniük a társadalom érdeklődésének az állatvédelmi kérdésekre irányítása érdekében.¹²

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény kimondja, hogy az érettségi bizonyítvány kiadásának feltétele ötven óra közösségi szolgálat elvégzésének igazolása.¹³ Az érettségi bizonyítvány kiadásához a közösségi szolgálat végzésének igazolását először a 2016. január 1-je után megkezdett érettségi vizsga esetében kell megkövetelni.¹⁴

Közösségi szolgálat alatt a szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenységet és annak pedagógiai feldolgozását értjük.¹⁵

A közösségi szolgálat keretei között

- a) az egészségügyi,
- b) a szociális és jótékonyági,
- c) az oktatási,
- d) a kulturális és közösségi,

12 Uo. 165.

13 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 6. § (4)

14 2011. évi CXCV. törvény 97. § (2)

15 2011. évi CXCV. törvény 4. § 15.

- e) a környezet- és természetvédelemi,
- f) a katasztrófavédelmi,
- g) az óvodás korú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, az idősebbekkel közös sport- és szabadidő területén folytatható tevékenység.¹⁶

A középiskola a 9–11. évfolyamos tanulói számára lehetőség szerint három tanévre, arányosan elosztva szervezi meg vagy biztosít időkeretet a legalább ötven órás közösségi szolgálat teljesítésére, amelyről azonban indokolt esetben a szülő kérésére el lehet térni.¹⁷

A közösségi szolgálatot az adott tanuló esetében koordináló pedagógus az ötven órán belül – szükség szerint a mentorral közösen – legfeljebb öt órás felkészítő, majd legfeljebb öt órás záró foglalkozást tart. A közösségi szolgálat teljesítése körében egy órán hatvan perc közösségi szolgálati idő értendő azzal, hogy a helyszínre utazás és a helyszínről hazautazás ideje nem számítható be a teljesítésbe. A közösségi szolgálat helyszínén alkalmanként minimum egy, maximum háromórás időkeretben végezhető.¹⁸

A jogszabály a tanulók számára naplővezetési kötelezettségeket ír elő, amelyben rögzíti, hogy mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytattak.¹⁹

A közösségi szolgálat dokumentálásának kötelező elemeit is meghatározza a jogszabály, amelyek a következők:

- a) a tanulónak közösségi szolgálati jelentkezési lapot kell kitöltenie, amely tartalmazza a közösségi szolgálatra való jelentkezés tényét, a megvalósítás tervezett helyét és idejét, valamint a szülő egyetértő nyilatkozatát,
- b) az osztálynaplóban és a törzslapon a kijelölt pedagógusnak dokumentálnia kell a közösségi szolgálat teljesítését,
- c) az iskola a közösségi szolgálat teljesítéséről igazolást állít ki két példányban, amelyből egy példány a tanulónál, egy pedig az intézménynél marad,
- d) az iskola a közösségi szolgálattal kapcsolatos dokumentumok kezelését az iratkezelési szabályzatában rögzíti,
- e) az iskolán kívüli külső szervezet és közreműködő mentor bevonásakor az iskola és a felek együttműködéséről megállapodást kell kötni, amelynek tartalmaznia kell a megállapodást aláíró felek adatait és vállalt kötelezettségein túl a foglalkoztatás időtartamát, a mentor nevét és feladatkörét.²⁰

A Községi Szolgálat Portál adatbázisa alapján az ország minden megyéjében és a fővárosban is lehetőség van állatmenhelyen, illetve állatvédő civil szervezetnél eltölteni az ötven órás időtartamot. Álláspontom szerint ez egy jó eszköze a felelős állattartás előtérbe kerülésének.

16 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (2)

17 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (3)

18 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (5)-(7)

19 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (8)

20 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 133. § (9)

3. Állatvédelem a jogi oktatásban

A magam részéről a jogi oktatás keretében is elképzelhetőnek tartom e terület hangsúlyosabb bemutatását, hiszen egyre növekszik az állatvédelmi ügyek száma a különböző hatóságok előtt, köszönhetően az állatvédelmi szervezetek folyamatos fellépésének. Témavezetőm és támogatóm ezen elképzeléssel és a téma fontosságával egyetértve, 2013 februárjában a Miskolci Egyetem jogi karán életre hívta az *Állatjogi Klinika* című szabadon választható tárgyat, melynek keretében én is rendszeresen órákat tartottam.

A klinika létrejöttének gondolatát az egyre növekvő állatvédelmi jogi problémák mellett Nagy Zsolt „*A klinikai jogi oktatás kérdéseiről*” című tanulmánya ihlette, amelynek lényege a következő: „A klinikai program olyan jogi gyakorlat, ahol a joghallgató egy jogvégezett, az adott szakterületen járatos személy, vagy személyek felügyelete alatt tényleges jogi munkákat végez, beleértve igazgatási funkciókat is, vagy bizonyos ügyvédi feladatokat, jogi tanácsadást lát el.”²¹ A joghallgatóknak valós jogi problémákat kell segítséggel megoldaniuk. A jogi klinikáknak két típusuk alakult ki. Az egyetemen kívüli program, amelyre példa Hollandiában az ún. jogsegélyhivatal, ahol az alacsony jövedelmű állampolgárok kaphatnak jogi segítséget jelképes összegekért vagy teljesen ingyenesen. Az ilyen szervezeteknél dolgozhatnak joghallgatók is, akik ezzel bizonyos fakultatív óra keretében meghatározott kötelezettségeknek tesznek eleget, vagy kredit pontokat szereznek. Más szóval itt kapcsolódik össze az egyetemi jogi képzés az egyetem keretein kívüli jogsegélyszolgálattal. Az egyetemhez kötött képzési program esetében további különbségek fedezhetők fel. Létezik az ún. kliens nélküli rendszer és az élő kliens módszer. A kliens nélküli klinikai program keretében a hallgatók laikusoknak magyaráznak jogi problémákról (például iskolákban).²² Ezt a módszert akár a hazai közoktatásban is alkalmazni lehetne úgy, hogy az állatjogi klinika keretében a hallgatók elmennek középiskolába, ahol állatvédelemmel kapcsolatos jogi problémákról tartanak előadást. Emellett bizonyos jogkérdéseket egyfajta szimulációs tárgyalás keretében vitatnak meg. Az élő-kliens klinikai rendszerre jellemző a közvetlen kontaktus valódi ügyfelekkel. Ennek a módszernek további két változata létezik: az ún. peres ügyön alapuló és a nem peres ügyön alapuló program, mely utóbbi lényege, hogy a hallgatók segítséget nyújtanak non-profit szervezetek bejegyzéséhez, esetlegesen adótanácsadást nyújtanak, természetesen mindezt felügyelet alatt teszik. A peres ügyön alapuló program keretében a hallgatók olyan ügyekkel foglalkoznak, melyek feltehetően közigazgatási szerv, vagy bírói testület elé kerülnek. Tulajdonképpen úgy foglalkoznak az ügyfelekkel, mintha igazi ügyvédek lennének. Az élő kliens programnak négy alapvető jellemzője van:

1. A hallgatók valós ügyekkel foglalkoznak, többnyire olyan emberekkel, akik alacsony jövedelmük miatt nem tudnának ügyvédhez fordulni.
2. Ezzel párhuzamosan a hallgatók szemináriumokon, gyakorlati foglalkozásokon az ügyeket megbeszélik oktatójukkal.

21 Nagy Zsolt: *A klinikai jogi oktatás kérdéseiről*. Jogelméleti Szemle 2001. évi (3. évf.) 6. szám

22 <http://jesz.ajk.elte.hu/nagyzs7.html> (2013. november 11.)

3. Elsősorban olyan hallgatók vehetnek részt a programban, akik bizonyos tantárgyi előfeltételeket teljesítettek, hiszen alapvető elméleti tudás szükséges ahhoz, hogy az ügyeket kezelni tudják.
4. Végül pedig a hallgatók saját tapasztalataik alapján tanulhatják a jog működését.²³

Az általunk beindításra került Állatjogi klinika célja a jogi tanulmányokban szerzett ismeretek alkalmazása valós körülmények között, ezzel további ismeretek szerzése és a meglévők elmélyítése. A hallgatók megismerkednek az állatvédelmi és más alkalmazandó jogszabályokkal, mint az eljárási jogszabályok, önkormányzati rendeletek, stb. Ezzel együtt tevékenyen részt vesznek állatvédelmi jogi esetek tisztázásában és megoldásában. A hallgatók – természetesen oktatói segítséggel, de önállóan – részt vesznek a tények felderítésében és ellenőrzésében, a hatóságokkal való kapcsolattartásban, beadványok és más okiratok szerkesztésében. Szükség esetén közreműködnek, ügyvédek munkáját támogatva, bírósági eljárásokban és bírósági iratok szerkesztésében. A jogi klinika előnye, hogy a hallgatók betekinhetnek a hatóságok működésébe, az ügyfelekkel és az állami szervekkel való kapcsolattartás technikájába, miközben fejleszthetik vagy kipróbálhatják jogászai és tárgyalási képességeiket is.²⁴

Az Állatjogi klinika keretében sok segítségkérő megkeresés érkezett állatbarát emberektől, amely esetek többsége a képzésben részt vevők szabadidő kapacitásától függően megválaszolásra, illetve megoldásra került.²⁵

4. Záró gondolatok

Véleményem szerint az állatvédelem oktatására a jelenleginél sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni már az óvodákban, különböző játékos formákban, majd tovább az általános iskolai, középiskolai oktatás keretében egyaránt. A magam részéről a felsőoktatás keretében is elképzelhetőnek tartom e terület hangsúlyosabb bemutatását, hiszen számos területet érint az állatvédelem. Néhány példát említve: a jog területén az állatvédelemmel kapcsolatos ügyek száma folyamatosan növekszik, sőt a jövő pedagógusai is akár napi szinten találkozhatnak a felelős állattartásra nevelés egyre növekvő igényével. Ezen túl az állatvédelmi szemléletre nevelés minden oktatási intézmény törvényben előírt kötelessége.

Fontosnak tartom, hogy minél szélesebb körben elterjedjen az állatvédelemmel kapcsolatos jogi és nem jogi problémák sokaságának ismertetése, hiszen csak ilyen módon érhető el további pozitív változás e területen.

²³ Uo.

²⁴ http://jogikar.uni-miskolc.hu/allatjogi-klinika_1 (2013. november 11.)

²⁵ Kézirat lezárva: 2013. november 11.